

35 lat Refleksje

Kwartalnik Zachodniopomorskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli

ISSN 2450-8748

Czasopismo bezpłatne

Kwiecień – Czerwiec 2026

Nr 2

Temat numeru

Sprawczość i opór

Rozmowa z prof. Sławomirem Iwasiewem

Między szkołą a uniwersytetem

Barbara Popiel-Kobielska

Lekcje człowieczeństwa

Tomasz Szwed

Zaradność matematyczna

Anna Rybak

Jak wychować badacza?

Na styku tradycji

Waldemar Cieślak

Wacław Piotrowski – nauczyciel muzyki w niemieckim i polskim Szczecinie

W roku 2026 Zespół Państwowych Szkół Muzycznych im. Feliksa Nowowiejskiego w Szczecinie obchodzi jubileusz osiemdziesięciolecia swojego istnienia. To wyjątkowa okazja, by spojrzeć wstecz na drogę, którą przeszła ta szkoła – od pierwszych, pionierskich działań po dzisiejszą, ugruntowaną pozycję w krajobrazie edukacyjnym i artystycznym miasta oraz regionu. Historia ta zaczyna się od Wacława Piotrowskiego, który wraz z Haliną Nowacką-Durnaś (1909–2005) podjął się zadania niezwykle trudnego – stworzenia od podstaw szkolnictwa muzycznego w powojennym Szczecinie.

W marcu 1946 roku Piotrowski, w ramach Spółdzielni Pracy Nauczycieli Muzyki i Śpiewu, przy wsparciu Ministerstwa Kultury i Sztuki w Warszawie, uruchomił dwustopniową Wojewódzką Szkołę Muzyczną im. Fryderyka Chopina. W tym samym czasie Nowacka-Durnaś otworzyła prywatną Niższą i Średnią Szkołę Muzyczną im. Karola Szymanowskiego. W 1950 roku obie te szkoły zostały upaństwowione¹. Szkoła Nowackiej-Durnaś stała się załączkiem obecnej Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia im. Tadeusza Szelińskiego, szkoła Piotrowskiego zaś – Państwo-

wej Szkoły Muzycznej II stopnia im. Feliksa Nowowiejskiego, na bazie której finalnie utworzono dzisiejszy Zespół Państwowych Szkół Muzycznych w Szczecinie. Obecnie w jego skład wchodzi: Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia, Państwowa Szkoła Muzyczna II stopnia oraz Państwowa Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna II stopnia.

Wacław Piotrowski urodził się 19 września 1876 roku w Gołańczy (w ówczesnym powiecie wągrowieckim, województwie poznańskim) w rodzinie lekarza Romualda Piotrowskiego i Kazimi[e]ry z domu Graff. Edukację średnią ukończył w 1896 roku w Państwowym Gimnazjum w Gnieźnie², po czym rozpoczął studia muzyczne. W 1902 roku ukończył Królewskie Konserwatorium³ Muzyczne w Lipsku⁴, a trzy lata później – Konserwatorium Sterna w Berlinie⁵, oba w klasie skrzypiec (w Lipsku u Hansa Beckera, w Berlinie zaś – u Gustava Hollaendra). W Berlinie, w Uniwersytecie Fryderyka Wilhelma⁶, uzyskał stopień doktora filozofii i muzykologii, broniąc w 1921 roku dysertację zatytułowaną „*Królewieccy kompozytorzy okazjonalni po śmierci Heinricha Alberta*”⁷, co – jak zauważyła Zofia Lissa – zapewniło mu miejsce w wąskim gronie polskich doktorów muzykologii okresu międzywojennego⁸.

Do niemieckiego Szczecina Piotrowski przybył w 1905 roku, by podjąć tu pracę nauczyciela gry na skrzypcach oraz teorii muzyki w Konserwatorium im. Hugo Riemanna – szkole kształcącej zarówno amatorów, jak i zawodowych muzyków na poziomie elementarnym, niższym, średnim i wyższym. Działo ono w oparciu o metodę pedagogiczną opracowaną przez jej patrona⁹. Jak odnotowano w *Drittes Verzeichnis der Mitglieder der Internationalen Musikgesellschaft*¹⁰ z marca 1901 roku, siedziba tejże szkoły mieściła się w kamienicy przy König-Albert-Straße 38¹¹ (obecnie ul. Śląska 38). Od momentu założenia w 1899 roku Konserwatorium kierował Berthold Knetsch¹². Z dokumentu *Organisation des Unterrichtes im Riemann-Conservatorium zu Stettin* – stanowiącego odpowiednik dzisiejszej

Wacław Piotrowski. Z repozytorium zdjęć Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych im. Feliksa Nowowiejskiego w Szczecinie

podstawy programowej¹³ – wynika, iż w szkole tej uczono gry na fortepianie i skrzypcach, a także szeregu przedmiotów teoretycznych: harmonii i kontrapunktu (wraz z nauką kanonu i fugi), form muzycznych, kształcenia słuchu, historii muzyki, estetyki muzycznej oraz pedagogiki dotyczącej gry na skrzypcach i fortepianie. Zajęcia z większości przedmiotów teoretycznych odbywały się dwa razy w tygodniu, natomiast lekcje gry na fortepianie i na skrzypcach ustalano indywidualnie¹⁴.

Piotrowski pracował w Konserwatorium im. Riemanna stosunkowo krótko, bowiem już w 1907 roku objął stanowisko nauczyciela gry na skrzypcach oraz przedmiotów teoretycznych w Konserwatorium Sterna w Berlinie¹⁵. Z tego czasu zachował się anons zamieszczony w „Gazecie Opolskiej”:

Dotyczył on *Obchodu Mickiewiczowskiego*, który swą muzyką uświetnili Feliks Nowowiejski (fortepian) i Wacław Piotrowski (skrzypce). 6 grudnia 1908 roku w Wielkiej Sali Kellera przy Koppenstr. 29 w Berlinie wspólnie wykonali *Balladę i poloneza* Henriego Vieuxtempsa oraz *Trio* Josepha Haydna¹⁶.

W stolicy Niemiec Piotrowski pozostał do roku 1918. Następnie w Królewcu pełnił funkcję redaktora muzycznego „Königsberger Allgemeine Zeitung”, a w 1920 roku mianowany został profesorem Państwowego Konserwatorium Muzycznego w Poznaniu. Równolegle wykładał tam historię form muzycznych na Uniwersytecie i kierował Państwowymi Wyższymi Kursami Nauczycielskimi. W Poznaniu był również jednym z organizatorów Wielkopolskiej Szkoły Muzycznej, która z czasem przekształciła się w szkołę wyższą. Po roku 1939 – jak sam wspominał – „musiał się ukrywać, ponieważ znalazł się na liście osób przeznaczonych przez okupantów na rozstrzelanie”¹⁷. W okresie tym prowadził nauczanie w ramach tajnych kompletów.

Do Szczecina, już polskiego, Piotrowski powrócił w roku 1945 wraz z ekipą wojewody Leonarda Borkowicza. Jak napisał „[w tamtym czasie] poleciło mu Ministerstwo K[ultury] i S[ztuki] ze względu na jego znajomość terenu organizację szkolnictwa [muzycznego] na terenie Pomorza Zachodniego. Jako pierwszą zorganizował szkołę muzyczną im. Fr. Chopina w Szczecinie i prowadził ją jako dyrektor aż do przekształcenia jej na Państwową Średnią Szkołę Muzyczną, którą w dalszym ciągu kierował aż do 1953 r.”¹⁸.

W sierpniu 1958 roku – trzy miesiące przed śmiercią Piotrowskiego – „Antoni Huebner, ówczesny dyrektor Państwowej Średniej Szkoły Muzycznej [...], przygotowując nowy rok szkolny, w piśmie do Centralnego Zarządu Szkół Artystycznych pisał o [nim]: *wykluczam na razie przeniesienie go w stan spoczynku ze względu na jego*

zasługi jako wieloletniego, pełnokwalifikowanego nauczyciela, doktora muzykologii, o wybitnie prawej postawie pedagogicznej, bardzo obowiązkowego i punktualnego”¹⁹. Piotrowski zmarł w Szczecinie 6 października 1958 roku. Spoczywa na Cmentarzu Centralnym, pochowany obok swojej małżonki, Czesławy – pianistki i nauczycielki, zmarłej w roku 1947.

W świetle przytoczonych faktów widać wyraźnie, iż działalność Wacława Piotrowskiego wykraczała poza ramy poszczególnych ról społecznych, które pełnił w różnych okresach swojego życia. Jego droga zawodowa – od niemieckiego Szczecina, przez Berlin, Królewiec i Poznań, aż po powojenny polski Szczecin – uczyniła z niego zwornik łączący dwie tradycje: przedwojenną niemiecką oraz powojenną polską kulturę i edukację muzyczną. W tym kontekście należy zauważyć, iż jego przedwojenna aktywność w Konserwatorium im. Hugo Riemanna znalazła naturalną kontynuację w powojennej pracy w Szkole Muzycznej im. Fryderyka Chopina.

Dzisiaj, gdy ZPSM w Szczecinie obchodzi swoje osiemdziesiąte urodziny, wyraźnie dostrzegamy, iż nasze korzenie sięgają głębiej niż do roku 1946. Wpisują się bowiem we wcześniejszą tradycję kształcenia muzycznego, której Piotrowski był najpierw świadkiem i uczestnikiem, a po roku 1945 – współtwórcą jej całkowicie nowego, polskiego kształtu. Jesteśmy spadkobiercami zarówno tej przedwojennej linii rozwoju, jak i powojennej wizji Piotrowskiego, Nowackiej-Durnaś oraz ich współpracowników. Dzisiejszy ZPSM – obejmujący trzy szkoły i kształcący kolejne pokolenia muzyków – jest więc owocem kontynuacji owego wysiłku, który rozpoczął się w salach Konserwatorium im. Riemanna przy König-Albert-Straße 38, a po 1945 roku przybrał nową formę i znaczenie w polskim Szczecinie, dzisiaj przy ulicy Staromłyńskiej 13.

Przypisy

- ¹ P. Broda, *Ważniejsze wydarzenia z historii Zespołu Szkół Muzycznych im. Feliksa Nowowiejskiego w Szczecinie*, Akademia Muzyczna w Poznaniu, filia w Szczecinie, Szczecin 1992, s. 11 (niepublikowana praca magisterska napisana pod kierunkiem Janusza Stalmierskiego).
- ² W. Piotrowski, Życiorys, w: *Teczka osobowa Waława Piotrowskiego*, Składnica Akt Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych im. Feliksa Nowowiejskiego w Szczecinie.
- ³ „Szkoly stworzone z myślą o specjalistycznym kształceniu muzycznym, często obejmującym także jedną lub więcej innych dziedzin sztuki. Nazwa wywodzi się z włoskiego *conservatorio*, została przyjęta we Francji jako *conservatoire*, a w niektórych miastach niemieckich jako *Konservatorium*. W USA od połowy XX wieku upowszechniło się określenie *conservatory*”. W. Weber, et al., *Conservatories*, hasło w: *Grove Music Online*, oxfordmusiconline.com, data dostępu: 27.11.2025.
- ⁴ Obecnie *Hochschule für Musik und Theater „Felix Mendelssohn Bartholdy” Leipzig*. Zob.: W. Piotrowski, Życiorys...; *Datenbank CLARA*, carla.hmt-leipzig.de, data dostępu: 27.11.2025.
- ⁵ Obecnie stanowiącego część Universität der Künste Berlin. Zob.: *Liste der Schülerinnen und Schüler des Stern’schen Konservatoriums (1850–1936)*, udk-berlin.de, data dostępu: 27.11.2025; Waław Piotrowski, Życiorys, w: *Teczka osobowa...*
- ⁶ Obecnie Humboldt-Universität zu Berlin.
- ⁷ Fotokopia dyplomu doktorskiego Waława Piotrowskiego, w: *Teczka osobowa Waława Piotrowskiego*, Składnica Akt Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych im. Feliksa Nowowiejskiego w Szczecinie.
- ⁸ Z. Lissa, *Die Musikwissenschaft in Volkspolen (1945–1956)*, „Die Musikforschung” 1957, nr 10/4, s. 531–547.
- ⁹ Metoda Hugo Riemanna w odniesieniu do nauki gry na fortepianie została poddana krytyce. Niewybredne uwagi o tejże metodzie, jak i o sposobach jej wdrażania przez Bertholda Knetscha w – jak to określił „wzorcowym konserwatorium” – zgłosił również Bruno Schrader. Zob.: B. Schrader, *Das Riemannkonservatorium in Stettin und seine Besitzer. Eine kritische Aufklärung*, Verlag von Alvin Schmidt, Leipzig 1906.
- ¹⁰ *Drittes Verzeichnis der Mitglieder der Internationalen Musikgesellschaft*, 1901, jstor.org, data dostępu: 27.11.2025.
- ¹¹ Nie jest to jednak informacja oczywista, ponieważ pod wskazanym adresem w roku szkolnym 1909/1910 mieściło się Loewe-Konservatorium, założone w 1899 roku i prowadzone przez Hermanna Trienesa. Później siedziba tej szkoły została przeniesiona – w roku szkolnym 1933/1934 Loewe-Konservatorium funkcjonowało przy ulicy Kronprinzenstraße 16 (obecnie ul. Rajskiego 16). Zwraca uwagę uderzająca zbieżność dat powstania obu szkół (!). Na marginesie warto dodać, iż ZPSM łączą z Loewe-Konservatorium zdeponowane w jego bibliotece druki muzyczne, które przed wojną były własnością Loewe-Konservatorium. Zob.: *Jahres-Bericht 1909/1910* oraz *1933/1934*, Loewe-Konservatorium, Stettin 1909 oraz 1933.
- ¹² B. Knetsch, *Organisation des Unterrichtetes im Riemann-Konservatorium zu Stettin*, Gedruckt bei Hermann Saran, Stettin 1903, s. 72.
- ¹³ W dokumencie tym określono cele, plan kształcenia i metody nauczania każdego z przedmiotu w Riemann-Konservatorium w niemieckim Szczecinie.
- ¹⁴ B. Knetsch, *Organisation des Unterrichtetes im Riemann-Konservatorium...*, op. cit.
- ¹⁵ *Index der Lehrenden (Stern’sches Konservatorium, Jüdische private Musikschule Hollaender, Konservatorium der Reichshauptstadt, Städtisches Konservatorium)*, udk-berlin.de, data dostępu: 27.11.2025.
- ¹⁶ „Gazeta Opolska”, 3 grudnia 1908.
- ¹⁷ W. Piotrowski, Życiorys..., op. cit.
- ¹⁸ Waław Piotrowski, Życiorys..., op. cit.
- ¹⁹ R. Markow, *Waław Piotrowski, w: Zespół Szkół Muzycznych im. Feliksa Nowowiejskiego. 60-lecie*, ZSM, Szczecin 2006, s. 7.

Waldemar Cieślak

Doktor sztuki w dyscyplinie sztuki muzyczne, teoretyk muzyki. Pracuje jako nauczyciel bibliotekarz w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. Feliksa Nowowiejskiego w Szczecinie.